

Tu B'shvat: Roots to Routes

מרכיב זה הינו חלק מהפרשת תולדות

פרשת תולדות

1 יודעים דברי החינוך הימים ימים ע"פ פסוקים, שכינם זה יורד שפע נתי

של תורה, כל שנה יש השפעה חזקה לתורה ולכל יחיד, בעזרת כשכונ מתחילים לתת ההשפעה התורה, כמו שהאילות מתחילים לזנוג מהשמים החדשים, תורה נקרא עץ חיים, ראש השנה לאילן יהודי נקרא איל האדם עץ השדה, וביום זה מקבלים תשומה גדולה של תורה, בשבת הראיל משה בארץ התורה, לפני ההסתלקות, ובהי שבעות איל הארץ לכל הדורות, אלה הדברים אשר הם משה לכל ישראל, כמו שזכרנו בעזריי כמים בארובה, באר את התורה, לשון באר, באר מים חיים, שכל יהודי יכול לשאוב, מל שנה דלי, דלי דלי, לדלות, מים עמוקים עדי ואיש הכותה דלטה, באר בשבעים לשון, באר מקום שיהודי נמצא, וטיז בו חוקי התורה יורד השפע הנפלא הזה בחוקי גדול ולומר ועמל חזק כיום זה, וקבלה להתחזק לתוב הוא כלי גדול לקבל השפעה התורה, שנת כיוון תשפכו בחיים, וידוע מה שאמר החינוך הרבים ז"ל, שיכול להבחין בין תורה שלמי שבט לאחיו, סיאי א אנדרעט השפעה

2 שגינו בגמרא תענית ט"ז ה"ג: "כי הווי מפטרי מהדדי (רב נחמן מריב יצחק) איל לברוך מר, איל אמשול לך משל לפחד לאדם שהיה הולך בנדרבר והיה רעב וציקר וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקים וכלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו, אכל פירותיו ושתה מימיו וישב בצילו, וכשביקש לילך אמר: אילן אילן במה אבדך, אם אימר שיהיו פירותיך מתוקים, הרי פירותיך מתוקים, שיהיה צילך נאה הרי צלך נאה, ושתהיה אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך, אלא יהי רצון שכל נטיעות שנטעים ממך יהיו כמותך ע"כ.

ביתר התבוננות ושימת לב נבחנו שנמשל זה טוען בחובו את כל מעלותיו של האילן אשר בהתאם להשואת התורה, כי האדם עץ השדה נתן להקיש מן האילן אל האדם. אמנם כניגוד לאילן שאין חובר תלוי בו, האדם, ביתר למצות את מעלותיו החבויים בו פנימה, להלן נבאר משל זה בסדר.

3 מובא בשם בעל היפני מנחם ז"ל, שהגדיר את ארבעת המאפיינים העיקריים של האילן על פי חז"ל. נבסס ונרדע את דברינו להלן על פי דברים שפרטם בשערנו.

העור ברש טימן ר"ג כתב: "טימן לידע איות פרי עץ או פרי אדמה כל אילן עמשה פירות משנה לשנה נקרא פרי העץ, אבל כל דבר שאין שורשיו נשארם בארץ ועריכים לזרעו בכל שנה, נקרא פרי אדמה". נמצא איפה שתוכניתו העיקרית של האילן היא כוח ששורשיו נשארו תמיד גם כאשר פירותיו ניטלים ממנו, ובעתיד ממשיך הוא להוציא פירות מאותו מקום שהוא למד להוציא. הרי לפנינו תבונה אחת של האילן ששורשיו נשארים תמיד.

4 תבונה נוספת של האילן נמצאת בתוספתא דערלה פ"ח שהאילן גדל לגובה, ואילו שאר ירקות נמוכים הם.

5 מעלתו השלישית של האילן באה לידי ביטוי בדברי הגמרא בתעניתה"ל: "משל לתה הדבר הימה לאדם שהיה הולך בנדרבר והיה רעב וציקר וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקים ויצילו נאה אמר אילן אילן במה אבדך שיהא צילך נאה - יהי צלך נאה". ע"כ, הרי שהצל הוא אחד מתכונותיו המיוחדות של האילן ונמנה בין מעלותיו.

התבונה נוספת מובאת בשם הראשונים, שהאילן מתאפיין בכך שניתן להבדק מעומקו בארץ כדי להצמיח אילן נוסף, משאיכ בשאר ירקות.

נמצא שהאילן נחידוד בארבעה תכונות עיקריות, א, שורשיו יונקים תמיד גם כשאנו מוציא פירות, ב, צמיחתו ודא לגובה, ג, האילן משרה על סביבותיו, ד, ניתן להבדוק ממנו אילן נוסף בערעע, שימא עלינו להתעמק בכל אחת מן התכונות ולמצוא את המקביל לתכונת האילן במין האנושי בהתאם לדברי הפוסק "כי האדם עץ השדה".

6 יודעים אנו שהקביה קבע באדמה את בה המשיכה, וכל הנבראים כולם נמשכים מכה שמימי אל האדמה, וחו סוד קיומם, שהרי כלי כח המשיכה איא להתקים, אך ראה זה פלא קיומו של העץ תלוי באפשרותם של השרשים ליתק את חייהם מן האדמה ולהעביר את החיות בליוון ההפוך מכה המשיכה, ממעמקי האדמה יונקים השרשים את החלוחיות המעבירים אותה הרחק למעלה אל גוץ העץ ענפיו ופירותיו, וככל שהשרשים מעמיקים חזרו אל הדברים הפנימיים של הארץ, כך בכוחם להעלות את העיקה לצמרתו של האילן הנערה הרחק מעל הארץ.

7 ברומה לאילן מחונן הוא האדם באותה תבונה נומש, כח משיכה אדיר טבע וישיבה באדם כח המושך אותו לארציות, להבחימות, לשאול תחתיות, אבל האדם מסוגל להתגבר על כח המשיכה ולהסיט למיח החפזר ממש, כפי שנאמר במרכה המעביר שינה: זכנת את יצרתו להשתעבר לרי רחמינו לקחת את אהו כח משיכה ולשעבר לעבודת ה'.

א דין השכמת הבוקר, וכו' כי כעפים:

א "ויגבר (ה) (ב) באר למיזי במקור (א) לעבודת ברוש "שיחה הוא פטור (ג) (ד) (ה) התורה

מטעה ברורה

(א) לצורת טרלי, כי לכן נראה פלום כמו שאלו המיני כל הקודם כשם לזכורו בהלכות ע"ל, ח"פ (ב) אם ישאלו ימי פירות שרי לך המינה נבחר כי הקוד גדול או ישאלו ביקר למי לך המינה מפקח יודין לא נעשה מבין יחונר מלי אל ימים לו יתבט נמכו לו ימי ערן נעשה לומר למי מן ב"י כמי דמי ואל ורין למיזי נכנסתו לבין פלמי לנביחה ל"ה וק"ל כי מי ע"ל ק"ל למי המלי הקבלים: (ג) בבר, במילה מה כ"ל לזכר ע"ל

9 נאמר ע"פ חז"ל

ביתר הענין בכללותו ע"ס הכלל הידוע שכל הרי"ג מצות אלו תרי"ג צעות אין לזאגז לתכלית הכל, ובו תדבק, שהיא תכלית התורה והמצוות, שיהודי יהי דבוק בה, כי ע"י קיום המצוות מתדבק בה. שורש הדביקות תלוי במדות כלשון חז"ל תדבק בדרכי (ע"י רש"י דברים יג), ולחסידי למה המדות הם שורש לדביקות בה, ו"ל ע"ד משל לעז רב ענפים ופירות, שכל מקור החיות והציקה של הענפים והפירות הוא בשרשים אשר הם אפי" לא נראו בחוץ, לו באדם, המדות הם שרשיו הרחניים, ושורשי תורתו ועבודתו, מאחר שהם טבעיות והכנותיו, וכמו שבמשל האמור אם יארע ליקור רק בענפים ובפירות, אין זה חמור כ"כ כמו אם הליקור הוא בשרשים, כי בענפים ובפירות יכולים לקצוץ ולכרות את החלק הלקוי, משא"כ אם השורש לקה ח"ו ברירה אלא לעקור את כל העץ, כן באדם קבעו חז"ל בענין המדות הרעות שהם שרשא דכולא הם בבחי' דקמון בעיקר המינה התכונות והטבעיות של האדם.

ואיחא בספיק שופיר רית שרש מורה ראש ולענה היינו ששופר מצויר לאיש יהודי שיעקוד מקרבו את השורש מורה ראש ולענה של הרע, כי הלא אפשר ויחכו שיהיו יעבוד את השרית כל ימי חייו ואת שורש הרע לא יפקוד מעצמו. לזה בא קול השופר לזרז ולעורר ציון. כן איחא שופיר מלשון שפרו מעשיכם. היינו שפקול השופר נכללו בו קריאתו, הן בספר מרע לעקוד את השורש מורה ראש ולענה והן בעשה טוב שפרו מעשיכם וכרית לא חסר לכל יהודי יש ענין מיוחד בספר מרע וענין מיוחד בעשה טוב השייכים לשורש נשמתו. שבשביבם ייד לעולם, היצויר משקיע את כל הכוחות שיהיו ימי כמו ישן ונרדם בעיניו אל שרש הנקודה העקבית שלו. ועיו קורא אליו קול השופר עורר ישנים משנתכם. וזהו ענין לשמות קול שופר. פי' לשפוע את הקריאה שהקביה קורא אל איש יהודי ביום הזה.

14 מניין ט"ז-ט"ו בבבלין

צריך לעבור מקודם נסיונות, כי כן יסד השי"ת שאין אדם מתעלה למדרגה יותר גבוהה כי אם ע"י נסיונות, וכביחוד תלמודי הכמים מתנסים בנסיונות קשים ביותר, ואחרי שמתגבר על הנסיון הריחו עולה *מדרגה לדרגה, שמכל נסיון שאדם עובר הוא גדול ומתעלה, וכדאי במדרש (ב"ר גו, א) שהנסיון הוא בבחי' גת ליראך גם להתנוסס, מפני של סמיכה, נס להתנוסס גידולין אחי גידולין, שמתוך הנסיון חולף יהודי וגדל ומתעלה, עכן בשעת נסיון יש הסתלקות המוחין, שנמשלין מן האדם את כל הבריון שלו הוא בסכנה גדולה שלא יכשל ויפול ח"ו וצריך שמירה גדולה וחיוק. וזהו שאמר הכתוב ויהי בנסוע הארון ר"ל כאשר יהוה עומד בנסיון כדי לגטוע ולעלות ממדרגה למדרגה, ואמר משה ששנה התפלל עליהם ויקש קומה ה' והיה בעזרתם שלא יפלו ח"ו ואדרבה יתחזקו ויעלו יותר ויותר, ויפיצו אורכך ויניסו משנאך מפניך. היינו שלכותות הרע לא תהיה אחיה בידעו ויכול להתגבר עליהם ולעמוד בנסיון.

16 Struck for Truth - Et. R. Carmel - v. 1, 5.

God said to Moshch in *parashat Bechalah*: "See, I am standing before you there by the rock in Horev." On which our Rabbis comment: "The Holy One Blessed be He said to Moshch: Wherever you find signs of a human foot—there I am before you."

In order to gain some understanding of this very obscure *midrash*, we have to know something about the symbolism of our Rabbis. The foot is the lowest part of the human body. Therefore, in the language of the Rabbis, the human foot means the lowest level of a human being's spiritual existence.

Speaking to the Serpent in *Gan Eden*, God said, "You will attack him [the human being] at the heel." The meaning is that the Serpent—who is the *yetzer ha-ra'*—attacks a person at the point of his greatest weakness. This is the "heel" of the person: the sins which a person crushes with his heel. There are things in a person's life which he does not even call sins; he thinks them too small to concern him. But in fact, "small" sins repeated innumerable times may cause more spiritual damage to a person than greater sins, because he is aware of and concerned about the latter and will soon do *teshuvah* for them, which is not the case with the "little" sins. It is, therefore, the unnoticed sins which constitute the person's lowest level.

ובעשיל קטור לבעל המעט אלימלך וייע קובע ש, האדם לא גבור אלא לשובר את המעט, היינו שנה הכלים האדם, לחזק מידותיו, ומבאר עור, כי מי שגודל בטבע של עקשנות ישבר טבעו מ' זים רצונות לעשות דוקא ההיפך ממה שיצלה במחשבתו, וכן מי שטבעו עצל ויגיל עצמו מ' יום לעשות כל דבר בזריזות וכו', כלומר, לא רק מדות האמוריות כמו גאווה או קנאה וכעס, אלא אמרי תכונות בעלמא כמו עקשנות ועצלנות, גם עיו נאמר שהאדם לא גבור אלא לשבר את טבעו, כי כל התכונות הרעות שבאדם שורשים מצד הסטיא, והם בכלל שלשון הרע שבו, ויעורר והפקידו של האדם לשבר את טבעו הרע, ויכליל במאמ"כ (דברים י) וכלתם את ערלת לבבכם ותרמסם לא תקשו עור.

12 - יטן איש

כח זה הנסיון כשרשי האילן אינו כלה לעולם, גם כאשר העץ משרי או עליו בעיצומו של החורף, כשחיותו של העץ נראית כה עלובה ומיוסרת, בו בומן משפיעת במעמקי האדמה לחלוותים מבורכות, וממשיכה את קומו וגונו של העץ, את הדגש ממנו עתידו לבלב בבא הזמן עליה חרשים וממנו עתידו לצמח פירות חדשים.

ישנם זמנים בהם האדם בנפול משרי את עליו ומפסק את תנובת פירו. נסיונות קשים ונוריים מורידים את רוחו עד רבא, אבל השב אנוש עד רבא, ותאמר שרבו בני אדם, ישנם ימי אהבה ימי שנאה כמו בעץ השדה - כימי השלכות, אף שחזק נראה עלוב ומרומ דוקא מכוח הזקק שמקבל העץ שנאמר את עליו הם אלה הגורמים שובא העת יוציא פירות לתפארת, כי אותה יתקה מחרבת של השרשים הפנימיים - ממבועי המורה בכל עת, גם בימים קשים, היא המצמיחה פירות, להיות בזנות עץ והשתול על פלגי נים. בכוחם לרומם את האדם לגובה ולהצמיח על זים פרחים ופירות.

15 ואח"כ נאמר יבנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל. וי"ל בזה, ואמר שיהודי כבר מתגבר על הנסיונות וכבש את היצו"ר עדין לא ימים שלימותו, שמעתה מושל עליו השליחות בעשה טוב, שהכלית התורה וצבוח ה' היא ויחילו ורחמו, אהבו ויראת, וכן השליחות של איש יהודי בעולם ישנה בסור מרע וישנה בעשה טוב, ואחר שמילא שליחותו בסור מרע והתגבר על הנסיון עליו למלא השליחות בעשה טוב באהבת ה' ודביקות בל', הו ראי מקשה משה ובחמה יאמר אברהם ה' רבבות אלפי ישראל, ובנותה מל' מנוחה ונתת, שובה ה' רבבות

But it is just at the lowest level that God stands. Right there is the place of the *Shechina*. As God said to Moshch on a previous occasion: "Take your shoes off your feet: the place where you are standing is holy ground." Whenever a person stands—there is his holy place: the place where he can begin his regeneration. His spiritual place—his *behora* point—however low it may be on the scale of spiritual values is precisely the place from which he can begin his ascent. A person who discovers his lowest point can draw from this discovery the spiritual impetus which he needs for *aliya*. "Take your shoes off your feet" means, "Remove the covering which is hiding your defects from yourself." Only when this is done will "the place where you are standing" be "holy ground." There is no better place than that to begin one's ascent.

20 Let us Make Man - R. Tarsk

Thus, if the reality is that one has a pleasant voice, then it is improper to deny this. If one is intellectually bright, one must not think of himself as dull. If one is attractive, one may not think of himself as homely. If one is an accomplished scholar, one is not permitted to consider himself an ignoramus.

blessed with a fine voice must recognize this to be a Divine gift, so the person with a brilliant mind capable of learning, retaining, and analyzing should recognize this as a G-d given talent. One can recognize his factual greatness without assuming the pride and vanity of the strutting peacock.

Self-esteem is based on the realization of one's capacities, of what one can do. Vanity is the feeling that admiration and exaltation should be expressed for what one has done. Thus, the Chafetz Chaim wrote his great works because he knew he could do it, and that is a healthy and virtuous self-esteem. After the works were completed, he did not expect honor or glory for his achievements. Quite the contrary, he was already concentrating on what remained for him to do with his G-d-given talents. That is consistent with humility.

21 In this context, it is clear that *gahva* and positive self-esteem are actually polar opposites. The vain person is apt to become inactive and rest on his laurels, or at least on what he may believe are laurels. The person with self-esteem knows he has the capacity to perform and therefore the obligation to do so. Similarly, *anivus* and low self-esteem are opposites. The humble person knows that he has not done enough and feels a responsibility to do more. The person with low self-esteem feels he lacks the capacity to accomplish anything worthwhile, and this feeling of futility results in his doing nothing.

The distinction between self-esteem and vanity is clearly stated in the following Midrash: The Euphrates River was asked, "Why do you flow so quietly?" The Euphrates answered, "I have no need to make any noise. People take notice of me by my deeds. A person plants a tree near my waters, and it sprouts in thirty days. If one plants vegetables near my waters, they begin growing in just three days."

23 Pathways - R. Wolfson 93

Technology can destroy a man. The pattern of modern living threatens the development of the personality. Anything but depth! Be superficial! The soul is choked.

The way to love God: contemplation! Contemplation—*bisbon'vus*, from the root *binab*, understanding, and *boneb*, building. One delves into himself to understand and build himself into a viable spiritual being.

The prophets called for it: "'And now,' says God of Hosts, 'pay attention to your ways!'" and Isaiah lamented, "The ox knows its master, and the donkey, its owner's trough—but Israel does not know Me, My people do not contemplate."³

Any advance in self-perfection begins in contemplation: quiet, everyday heart-searching. No, you don't need Oriental disciplines to do it!

הכונתו השניה של האילן הוא הגבוה

הנה לכאורה אצל האדם קומה זקופה היא חסרון כמו שאמרו בברכות הן מי עיבו "אמר מר המהלך בקומה זקופה אפילו ד' אמות כאילו דוחק רגליו שכונה דכתיב: מלא כל הארץ כבודי" הרי שההליכה בקומה זקופה לא ה' שאינה נחשבת למעלה, אלא אדרבא "תעבת ה' כל גבה לב - אין אני הוא יכולים לדור בכפיפה אחת" הוכן אם כן אפשר למצוא אצל האדם מעלה כזה שקומתו זקופה ברומה לאילן.

אולם יש לבאר עפ"י משיב ברזח חיים (אמת פ"ד ס"א) וכוחותם סופר בנזירים (דף ל"ה ע"א) בביתאור דברי הגמרא: "אין השכינה שורה אלא על גיבור חכם ועשיר" שהכוונה היא למי שיש בו שלשת מעלות אלו אשר בהם נכללות כל המעלות שבעולם ואף על פי כן הוא ענין, עליו שורה השכינה - כי הוא העניו האמיתי, אבל לא שהיו עצם מעלות אלו נערכים לענין השראת השכינה עליו, ובמאמר ימימה הנביא נ' כיבו אל יתהלל החכם וגו' כי אם בזאת... והשכל ידוע איתו" ע"כ.

22 מפורסם מאמרו של בעל האמרי אמת (נספח ראש מלה אראל - עמוד קל"ח) על דברי המדרש על הפסוק "למה תרצון הרים גבנותי והרר חמד אלוקים לשבתו" (תהילים ס"ח) שההרים הגבוהים בקשו שתינתן תורה עליהם משום קומתם הגבוהה. ותקב"ה בזה דוקא בזה סיני המשפיל עצמו, והקשו אי"כ היחה תורה צריכה להינתן במישור בו אין שום גבהות? והשיב האמרי אמת: שמו שאינו בעל קומה אין בשפלותו שום רבותא, וחברותא היא דזוקא בבעל קומה המשפיל עצמו עכ"ל חזן הן דברי הגרי"ח ברוח חיים.

קומה זקופה מעלה יתירה היא משום שרק עם קומה זקופה ניתן לקיים את האיסור לילך בקומה זקופה, יש להשתמש בשרשים העמוקים בזה להצנעה קומה זקופה, אולם כל בר רצה מוכן כי קומתו הזקופה של האדם אינה אלא אמצע להתכונן בפני ה' שאמר וזיה העולם להיות נכבד בלב פנימה בשם שהמעלה הראשונה היא במדותיה התגברות על חוקי הטבע והעברת היניקה לינילה הפך בה המשיכה כך גם משמשה המעלה הנוכחית כשלב נוסף במסכת המעלות, ותפקידה הוא להפוך את הטבע הנערז מהקומה זקופה ולכופפו לעשות רצונו יתברך.

22 They asked the Tigris River "Why do you make so much noise when you flow?" and the Tigris answered, "I hope that people will hear my sounds and notice that

exist" (Bereshis Rabbah 16). How beautiful an analysis of positive self-esteem versus vanity. One who is aware of his productive capacities does not call for recognition and acclaim. One who believes himself to be sterile will generate a loud furor to draw attention to himself.

One hundred blessings every day.⁴ "It is a positive commandment of the Torah to bless God after partaking of food. . . . And our Sages ordained that we must say a blessing before we eat any food, and then we may enjoy it. . . . And just as one recites blessings over things of pleasure, so with mitzvos: we recite a blessing first and then perform the mitzvah. Besides these, they ordained many blessings of praise and requests, so we may remember our Creator constantly.

24 ז"ל ד"ר האריך בספר צדיק, שביים זה אשר להוצי' לאכול כרצונו אכינו שבשמים, שכל תורש שבט מסוגל לה', וכיש בחוקי, נ"ו המנהג הקדוש של אכילת פירות, שפנהגו של ישראל שירשו גבוה מעל גבוה, אפשר לזבל קדושה אכילה לכל השנה הבעליש, ונס אשר להוצי' לעבודת המאה ברכות שהם מטיקני תיקוני אכילה, כי על כל מצעא פי ה' ע"י האדם, וימנו שדברנו כמי"ס בארצות, גם

אנו חיים עם הקב"ה כשהיים עם מישהו בכוח, צריך שתהיה תקשורת
אחר התקשורת עם הקב"ה היא הברכות מאה פעמים ביום או פונים אליו
ומברכים אותו: "ברוך אתה ה' אלוהינו בלד העולם"

בש"ק היה, מאה ברכות, מאה ארנים, אל
תרי מה אלא מאה, מ"ה זה ש"ק שבט, מ"ה
זה לפני ר"ח ניסן, מ"ה בריאת העולם, וביום זה
מ"ה אור מאה הברכות, ולתקן טעם הראשון
שהי ע"י אכילה, ראש השנה לאילן, אילן
במטריא צ"א, כי השמות, מצא פי ה' יחי
האדם, כידוע שאמרת השם הקדוש בהברכה
מעיל הרבה להאכילה שהי כרענו ה', וביום
זה יודו השמעה ושגבה באלו הענוות, ע"י
מנים דבריו הקדושים, עד שיחלל אדם
שעמו ד"ת לתוך גמליה, יחלל שלא יכנסו
מעניו לכו, ע"י אכילה אפשר לקבל השמעה
התורה של יום זה, תמיד ט"ו בבעט סמוך
לש"ק בשלות, מן, ושירה, אוכלי המן לחם
שמלאכי השרת אוכלין, ובר יום ביומו, ושירה
עברות הברכות.

האם אנו מתכוונים פעם בפלאות הבורא, באיזו גאונה בלא אהנו
הקב"ה, אדם חש צמא, הוא לוקח כוס מים ושוחה, כמה זמן נעבר על
שתינו הכוס לפני? שתינו משתי שניות, וכזמן הקצר הזה הוא צורך להכניס
לומר ברכה, נקל, אפוא, לשער, כיצד תראה הברכה, ואין פלא אם המוסר
לומר "ה' אלוהינו", יאמר: "אדולינו".
למה זה קורה? כי מאה הברכות אינם רק עוד מצוה מתחייבת משהו
אלא צורת חיים, צורה של לחיות עם בורא עולם, לפגוש אותו, ללכת איתו
צורת החיים הזאת היא היסוד של היהדות.

משונו מתכונת אלו נעבור לתכונה השלישית. "צלך נאה" רחנה שנינו בגמי
ש"רובן ק"ף מ"ו ע"ג: "הודיעה לידע כמה גבהו של דקל מודד קומתו וצילו, וצל
קומתו ידע כמה גובהו של דקל". התכונה השלישית בגויה אי"כ על גבה של
התכונה הקודמת. יניקתו של העץ מביאה לקומתו, וקומתו הגבוהה מביאה
לצילו של העץ, ככל שהעץ גבוה יותר כך גדל צלו בהתאם. הגאת הצל שנה
היא משאר ההנאות, ואם שאר הנאות אינם אלא כילוי הגורם המהנה באכילת
פירות וכדו', הרי שהצל הוא הנאה מתמדת שאינה מכלה את המהנה. אילן
הנמצה את כח היניקה שלו עד לצמיחת צמרתו לתפארת - יכול לשמש מחסה
לעוברים ושבים הזקוקים לו.

הגמרא מונה עשרה דברים שאם אינם בעין, אסור לתלמיד תכנס לגור בה.
רבי עקיבא מוסיף: "משום ר' עקיבא אמרו אף מיני פירא, מפני שמיני פירא
מאירו את העינים" ומסדרין י"ג ע"ב. ונשאל מדוע כה חשוב שיהיו בעין מיני
פירות, עד כדי כך שאסור לגור בה אם אינם, ומה משמעות הביטוי 'מאירין'
את העינים?

ובמ"א ביארנו בזה מה דאיתא בגמ' תענית דף ה' ע"א: "לעתיד לבא
מתקבצות כל החיות אצל הנחש ואומרים לו: ארי חרס ואוכל זאב טורף
ואוכל, איה מה הנאה יש לך, אמר להם איני יחרץ לבעל הליטין".
וראו לדבון גודו תשובתו של הנחש, הרי הוא מתרץ קרעיה סקוטיא מיליה
יחרתי - אולם לפי המבואר בבית הלוי, יתכן לומר, שכונת הנחש תשובתו היא
שטבע זה של ילדוק בלי הנאה אינו דבר שאנו הנחש יצרתי, אפי הוא תולדה
למעשה האדם בדבריו לשון חרץ, הרי אי"כ צילו של האדם, ההשפעה
העצומה של מעשיו, וזוהי התוצאה של מעשיו גם כלי כילוי המהנה, נעם עשית
המעשים ויצרים על בכל העולם כילו הן לטוב הן למוטב הרי

גם לולא דברי בעל השבט מוסר, ניתן להגיע למסקנה זו על פי השבט
הישר לעינו, אין ציפיות גדולות, הוא לא חושב שמגיע לו משהו ולכן הוא
שמה בחלקו. אבל בעל הגאונות, מי ידחה לו ופי שווה לו, תמיד יש לו תענוג
ומענה, הרי אף פעם לא מכבדים אותו מספיק, מאותו המאוסה לא מאפשרת
לו לחיות בשמחה.
כמוכן שמחה טובה מרובה (ומא ע"י ע"א), והענוה מביאה את האדם
לשמחה, העניו לא חושב שמגיע לו, מסמילא גם אם הוא לא מקבל כבוד או

30 מאי נמיאני - ויבא - ויבא - ויבא
יש דיון אודות שמו של רבי עקיבא, אצלנו מקובל לכתוב את שמו עם
אל"ף בסוף, כך מופיע שמו של רבי עקיבא בכל הש"ס. אמנם בירושלמי, יש
הרבה נאד פעמים רבי עקיבא בה"א בעל ת"אור וזע"י, מביא בהקדמתו לספר
למן לשמו של ר' עקיבא בסופי החיבות "אור ורוע לצדיק ולישרי לב שמחה"

לא מצליח בעסקיו וכדומה, דברים שעלולים לגרום לעצב, העניו נשאר שמח.
הוא לא ציפה לגדולות ולא חשב בהכרח שיצליח, לכן גם אכזבתו לא
הולה, הוא יכול להגיע למידה של 'שמח בחלקו'.

34
לא יחמיץ וששמנו לא יבאיש, שלא ינהג חלילה בגבהות הלב, שכן על ידי כך
הוא מרחיק מעצמו את הסובבים אותו. לא תהיה לו השפעה לטובה עליהם
כמו שאומרת הגמרא "מאן דמתיהיר, אפילו על אינשי ביתא לא מתקבל" (מסכת
מ"ג ע"ב). אדם שמתגאה, אין לו השפעה אף על הקרובים לו ביותר, ההשפעה
הטובה של האדם על בני ביתו ומקורביו, היא הפרי שלו, היא כרטיס הכניסה
שלו לזן עמו, וככל שהאדם מקטין עצמו, כך השפעתו על אחרים גדולה יותר.
כמו שמצינו בחל"ל "מאן דאיהו זעיר, איהו רב" (משנה פ"ד הל"ג). כלומר, ככל
שהאדם מקטין את עצמו, כך הוא גדל בעצמו ונהיה גם גדול יותר בעיני
האחרים. יש לו כוח השפעה על אחרים מכיוון שהם מעריכים אותו.

את שבט אשר בן יעקב אבינו "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך"
בבבשה מ"ט ע"ב. גם מברכה משה רבנו יש לאשר בארצו שמן טוב, ויטובל בשמן
הלו" נהנים ל"ג ע"ב, אבל אשר הפיחות לא מתקלקלים כי אשר הולך בקו
השמחה והענוה, כך אמרה לאה "באשרי כי אשרני בנות" (בראשית ל' י"ג). אשר
הוא מלשון אושר ושמחה, משה רבנו ידע שאשר עניו גדול, לכן השאיר אותו
לסוף הברכות בפרשת וזאת הברכה, "ברוך מגוים אשר" (נתיים ל"ג ע"ב), אחרון
אחרון תביע.

הנה ידוע, ששנים עשר חודשי השנה הם כנגד שנים עשר שבטי י"ה, וחדש
שבט הוא כנגד שבט אשר (מאור ושמש דברי ס"י בשבט, ד"ה וכו', כך גם מידתו של
ס"ו בשבט, הרי בט"ו לחודש מתחילה הלכנה להתמעט, להקטין את עצמה.
הקב"ה צוה עליה "המעטי את עצמך" (חזקוני ס' ע"ב), וזה ענין של ענוה, שהרי
לענין מקטין את עצמו, אינו חושב את עצמו למשהו. ט"ו בשבט המזל לענוה
לכן שהוא חל ביום ס"ו שבה הלכנה מתחילה להתמעט.

הפירות הם התוצר של העץ, אדם נמשל לעץ השדה (מסכת נדר דברים כ"ו ע"ב)
ופירותיו הם הדברים הטובים שהוא עושה בעולם, מה הם פירותיו של אדם?
מצות ומעשים טובים, ההשפעה שלו על סביבתו, אדם צריך להשגיח שיני

אם כן, שתי מידות טובות הכרחיות כדי שאדם יוכל להקרין ולהשפיע וליצר פירות חיוביים ברוחניות על כל סביבותיו. הענווה והשמחה. ואלו הן מידותיו הבולטות של רבי עקיבא.

מכאן מובן מה רומז רבי עקיבא במאמרו שאין לגור בעיר שאין בה מין פירות. היפנית הם ההשפעות הטובות שכל אדם יכול וצריך להשפיע ברוחניות על הסובבים אותו, ובכדי להגיע לכך עליו לעבוד על המידת הללו של ענווה ושמחה.

מובנת גם ההדגשה של 'מאירות עיניים' להאיר את העיניים. הכוונה לתעודת השפעה טובה לאחרים כמו שאומרים: הוא האיר את עיני בסוגיה וזה המסר המרכזי של ס"ו בשבט, לנסות להשפיע טוב וחסד על כל מי שבא עמו במגע על ידי השמחה והענווה.

מצינו במדעי "כתוב צדקתן כהררי אל, מה הרים הללו נרעים וקטנות פירות, כך מעשיהם של צדיקים נרעים וענשים פירות, שנאמר אמרו צדק טוב משפטיך תרום רבה, מה התרום הזה לא מרע ולא עושה פירות כדברי הרשעים עושים פירות, שאם עושים פירות מתרבים את העולם" ילעזר שו"ת שו"ת וזו ענינה מעשיהם של הצדיקים וקראים פירות, ואילו מעשיהם של הרשעים אינם וקראים פירות הם אמנם זרועות, אבל זה לא מתפתח לכלי פירות, כי פירות הם סימן להשפעות טובות דוקא. ואילו אצל הרשעים ההשפעות אינן חיוביות.

ואם אנו מדברים על כוח ההשפעה של האדם, שאלו הם פירותיו ומצאנו ששענה היא הכרחית כדי להשפיע. כך הוא גם ענין השמחה. אדם שמח מצליח להקרין סביבו שמחה ולסחוף עמו אחרים. אדם עצוב או מדוכא אינו ממוטט, רק מרחיק מעצמו את הזולת. אף אחד לא אוהב להיות ליד מי שמחורז סר וזעף. כבר קבע שלמה המלך בחכמתו: "לב שמח ישיב פנים ובעצבת לב רוח נכאה" (משלי ט"ז י). כאשר יש לאדם לב שמח, הוא מסוגל להיטיב עם האחרים. אבל אם האדם נמצב של עצבת לב, הוא רק מושחז סביבתו רוח נכאה. האדם זכה גם מהיבטי "שמח טוב לב", מי שהוא שמח הוא גם טוב לב. כך כתוב על המן הרשע "ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב ואסתר ה' ע' כאשר שמח, הוא בהכרח האפך גם להיות טוב לב. קל לו להיות בעל עין טובה ולפרק לזולתו. ואם זה נאמר אצל המן הרשע, קל וחומר בן בנו של קל וחומר לאדם מישראל.

38

הקרושים אומרים על המטות וילכו שנים מחליב' כי מי שמראה להבין שנים לבנות זאת אומרת סבר פנים יפות, יותר חסוד מנעונו כי לפחות תלכו. אם היינו רואים שאדם עומד ברחוב ומחלק לכל עובר כוס חלב מבין כמה היינו מחללים את האדם הזה אומרים חויל הקרושים כי מי שמראה להכיר סבר פנים יפות יותר חסוד ממי שנתן לשמות חלב כי על ידי שמראה סבר פנים יפות להכיר יחלים מעט להצילו משבץ חלב או שלא יהי' מאבר עצמו לדעת, כי הרבה אנשים חיים במרחיק לב וסובלים מרה, וע"י זה שמרבים אתם ומעוררים אותם מקלחי עליהם את סכלם הרב, וכמה נפשות שאיברו עצמם צדעת ונתנו יחילה להצילו אם היו מתרבים עליהם ויהי נעונים להם דורמנות לשפוד לבם הסר עידיהם כשרים דאגה כלב איש ישיחתי, ועל דברים כאלה בנימים בעל המרים סטני ערד, ויקב"ה כרא בשכ"ה זה כריאד שלימה וגדולה להשיב את נפש האדם.

39

חול אישיות ששה רגלים נעלמים כדאדם אחד מהם אין אדם יודע כמה משתכר. זאת אומרת אין אדם יודע איפוא יש ריחה, הלא כל רגע ידע ע"י ריכוזו הרב עם האדם - יכול להציל נפשות ולקחת למי נצח. בי המקיף נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם שלא היה קל מאד לעשות, לא צריך להיות עשיר לזה כמו שאומר דרא"ש שהעני לא יחשוב מה אני יכול לגבול הסר. ממתק שמתו יכול כל אחד לעשות יותר מהעשיר בעשירותו רק אם יהי' לו רצון טוב לנחם נמת רוח ונעים לחברו, אבל לזה נדרש שהאדם בעצמו ירש את הרע שבו כי כל זמן שהוא בעצמו נושחת ממדות רעות או אינו לו לעשות טוב להבין וקיים יכול להראות להבין סבר פנים יפות ולשפח את חברו ולשפוד אותו, וזה נכלל בפעולת עשה "והלכת ביריבו".

37 ברכות א"א ס"ג נ"א

הקב"ה כרא כל אילנות טובים אשר יש בהם כל מיני פירות משובחים להחיות נפש האדם לפארות. בשביל מה פרא כל יוח הוא האדם יכל להיות בלערייהם. בלחם זמים. אלא הקב"ה שהיה חסוד והשפיע רצה להטב לאדם הנאה ונצח לכו כרא כל מיני פירות, כדי להחיות נפש האדם שמתו לו נמת רוח וזה מביא לידי החסוד. פועת שכל פעם יש לו רגו הרש להשיב את נפשו. איש הקב"ה כרא מייארה גדולה אך רוק כיו לעשות נמת רוח האדם ולהשיב את נפשו. ואם אדם מאצו את חברו ומגדר את נפשו ולא מתחשב שחברו טובל ממנו יוצא שלישי דעתו מיתמת כל הנפשות - שהקב"ה כרא כדי לעשות נמת רוח לאדם, ונמצא שהאדם מה בפעם אחת מרבים בריאה שלימה.

והורה אמרה וזלכת ביריבו, איש צריך האדם להתנהג ברך, ו, להשתדל לא רק להאגו בעד חיים הפשוטים של האדם, אלא לנחם לו הנאה והנעת סמה שיכול זה מסתל האדם לעשות בכל רגע ורגע. כשימצא לרחוב ורואה אנשים יכול לעשות מצות ברובו ספבר פנים יפות שיהי' לקבל כל אדם בשמחה. כמו שהיה

אנא ה', תן בנו מתיקות, מידת חסד, לימוד זכות ועין טובה, וכל זה יקרין מתוכנו החוצה לסובבים אותנו. אנא ה', המתק לנו את הדינים.

41 מנחות א"ב

ונמצאנו במא' להבונה הרביעית המסוימת והמשלימה את מסכת מעלותו של האילן, מובא בשם דראשונים שחאילן מתאפיין בכך שניתן להבדיל מעטפתו בארון כדי להצמיח אילן נוסף ובכחיו לגרום לרובי נוסף והמשכויות. כח הניקוח זה מצליח להבדיל ללבבות לצמיחה לטובה, ולצדדית העל מסוגל לייב להורבות בנטיעות נוספות. וזהו גם כן כוחו של האדם שהוא כעך השדה יהלומים בד בבד מטפשים. מחברי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולם. זהו עיקר הכלייתו של לימוד התורה, להקנותו לאחרים ולהעמיד תלמידים בדמותו.

חיל המאירי במסכת נדרים ר"ך י"ה: "במדרגת החכמה והאחרונה שבהם היא להשפיע מחכמתו לזולתו, והיא היא המעמדת והמקימת תורה ללומדיה" ע"כ.

In the Garden of the Torah
Interpreting this concept allegorically, each of the expressions Rashi uses reflects a fundamental concept.
"The flame" — Every person is potentially "a lamp." But a flame realizes the potential, producing radiant light.
"Rises" — A person should not remain content with his current level, no matter how refined. Instead, he should seek to proceed further, searching for a higher and more complete degree of Divine service.
"On its own" — A person must internalize the influence of his teachers until their light becomes his own. The knowledge he learns should endow him with the power to "shine" independently."

42

Torah Studies - Ed. Sacks
The lamps of the Menorah of the Sanctuary are a symbol of the Jewish soul—"The lamp of the Lord is the soul of man." And the seven lamps, the branches of the Menorah, are the seven kinds of Jewish soul. Aaron's task was to raise up every soul, to bring out the Divine within the Jew from its concealment in the subconscious.
The Rabbis sought an explanation for the fact that the word "raise up" (behaalotecha) is used, instead of the more obvious "light" or "kindle." And they concluded that the verse meant that Aaron was to kindle them "until the flame rises up by itself."
Aaron's spiritual achievement was therefore not only to light the flame in the souls of the Jewish people, but to take them to the stage where they would give light of their own accord. He did not simply create disciples, people who were dependent on his inspiration. He engendered in them a love of G-d that they could sustain without his help.

נצרה דהחיות, ואילו יושפע שפע רב לכל העולמות - נכבד מאתנו לדעה. אך הנסיון מורה לנו כי כך הוא, וכך כתב הרמב"ם בביאור משנת. והכל לפי רוב המעשה" - שהמעלות לא יגיעו לאדם לפי רוב הווד המעשה, אבל לפי רוב מספר המעשים. והוא שהמעלות אמנם יגיעו כמקול המעשים הטובים פעמים רבות, וכפי זה יגיע קנין חוק, והמשל בזה כשיזון אדם למי שראוי אלף וחובים בבית אחת לאיש אחד ולאיש אחר לא יתן כלום - לא יעלה בידו מידת הנדיבות כמו שמגיע למי שהתנדב אלף חובים כאלף פעמים, מפני שזה ככל מעשה הנדיבות אלף פעמים ומגיע לו קנין חוק" (אבות ג. טו). הרי דווקא מרוב מעשים נוצר קנין חוק באדם במידת הנדיבות.

הדברים מפליאים, אם יהיה אדם הושב מחשבות גדולות על ענין הנדיבות, ויחשוב בו הידושים עמוקים ואמיתיים - לא יקנה על ידי מחשבותיו מידת הנדיבות, ואם יתן לאלף עניים וזו אחד - מה יקנה קנין חוק הנדיבות! הרי המעשים גשמיים יבשים מולידים מידת ומעלה בלב, ומחשבות עמוקות אולי יעזרו את האדם למעשה נדיבות פעם אחת, אבל קנין בנפשו לא נוצר על ידי זה מלא, אבל כשה מצאו בעלו העבודה בנסיונם, זהו כוון של מעשה!

סוד זה של המעשה הוא יסוד גדול בחזרה.

הנה, עד כמה שיהיה כל אב וכל סלמה שבונים. וסלמיותם הקטנים אשר למניהם, לא יראו קמנותם, רק יתגדלו ויהיו לאנשים גדולים בשנים, ואפסר גם גדולים בחוקה ועבודה, מפני קיום, ואם אשר הכלים הם רק מה שנוצר עיניהם עמה, וזכרון שרק עניים נדרם, לכן רק למנוח איהם לערים טובים מפורסם, והנורה ויראה רק מצד גליונם, וצנים להקדים אל קרבם, ודי להם כזה, אבל האמת כי סלמה ואב כזה חוטא הוא נגד ה' ועמו, מכיון שהמלמד והאב צריכים לדעת שאת בני ה' וגדולי ישראל עליהם לחנך וללמד, ואת הנערים אשר לפניהם יראו לנשמות גדולות, אשר עורן באבן, ועליהם להאמין ולהפריחן.

45 הננים הם מנו ה' לעבדה ולשמרה, ואף אם יראו קנים וצרים אשר לפי הפרתם קרי נפש הם וסרות רעות להם, דעו שזה כמעט של נרעיו הנשמות ובקר השלמות, קרים הם בחינתם ומלאים עסים בגדלותם, אין מידה ושבוע עת החלטה כולל מישראל, כבר חזינו קדוש ישראל מן השעלישטיב וסלמנוצין אחריו וקר עדיקים לעבודה, רק שצריכים לדעת איך לשמש קנים ולגדלם למשלה, אם לא יתנו מלמד במדת עקשנות שחוטא רעה, וסופר המלמד סופו הרבה, יתנו ויהי כאשר יתעורר יקבל על הנורה והנורה הן מהה תחיה כל עבודתו בעקשנות ובקמטיות נפש, לא כל ואל הפסד יהיה מכיון שאיש ישראל כפי שקבעו חכמינו וברעם לקרבה ומדת דיה בראשיה לטו, הוא רק אם משמור הקדים בחוקה (ענין שם), ובכל ענין העבודה יהיה חקן בחוקת מעודה.

47 הרי גם ל"ב טוב" עדיין אינו התכלית האחרונה, והמעלות והמידות הטובות מוכרחות להגיע לכלל מעשה, ואם שכר המעשה הטוב הוא הרבה יותר גדול מאשר שכר לב טוב, אנו מבינים כי המעשה הטוב הוא יצירה חדשה לגמרי לעומת טוב'הלב, אכן מעשה טוב הוא יצירה חדשה על העקידה עצמה אין לנו לחשוב כי בקלות היא עלתה לאע"פ וליצחק אע"פ, חז"ל מספרים במדרש נחומא כמה מענות חוקות טען עליהם השטן כדי לעכבם, וכמה מכשולים עמדו להם על דרכם אל הר המוריה, וממש כל צער וצעד עד שם היה נסיון, וזהו האמת, עד כמה שיש לאדם לב טוב - כל קושי העבודה הוא להוציא המעשה הטוב אל הפועל.

48 יבדוד השפיר שאב ימים נעורים היה צעיר נפלאה, הוא שנחמלל חפלה כות, אדם ובחבר קושיש, ואפסר שזה רסו רוד המלך צדק ומאליס ד"ה "פנד אל חפלה הערער" שקבוקט פיה אר במסלמה של הארובי סרק, ובלא בזה את חפלתם, חפלה ואח" צעה זה שחמלל בעבור האילני סרק, "לדור אחרון", וכאמה כתוב אדם עין השדה" שראים נמשל לאילן, ומצינו שכלל ישועה נמשל לאילן כמשיח "דמהה לתמר", ריש אלו שנמשלו לתאנה "התאנה תנטה פניה", וכן נמשלו לשיא אילני פיזיה כאיתא במקראות, ובימים אלו רובא דרובא מכלל ישראל הם כמו אילני סרק שאינם מוציאים פירות שאינם יכולים להוציא לא תורה ולא חפלה ולא מצות ימצים כראוי, לעשותם באמת לשם שמים, ולכן נרביבם אנו להחפלה שנזכה אוננו האילני סרק להוציא פירות, והיונו מצות ומעשים בראוי.

49 אילת אילנות ר' חסדון הענין של המשה עשר בשבת כבר ביארו, והנה בחוב "כל שיה' הדרה" שהאילנות נקראו שיהים ומכאן בספדוק הטעם, לפי שהם מתמללים להקבית גמל ויצא יצחק לישוח בשרו, וכאמה כל חלקי הכריאה מתמללים להקביר ולעזיל יגולה ואל לעין כל כמו רחמים, ואל רבות כל עצי הענבי, והשפיר וזיל פי הפסוק או ישיר משה, בחובת ישיר הוא פועל יוצא עשוי השירה שאמרנו בני ישראל נטעוהו בחיי שירה שיש לכל נבדא, הוא ישיר משה נדם לא ירנו כל עצי הענב.

אילת כסוף מסו לחובות שחורין כל אילני סרק שכתאר ישראל שטענו פירות, והענין הוא המעשה בראשית לא עצה השירה שריוו אילנות שטענו פירות וגם אילנות שלא יהיו להם פירות, אלא שכל אילנות היו צריכים להוציא פירות כמשיח יצן פרי עושה פרוי, שכן הוא סדר הכריאה שכל דבר בעולם יש בכוון להוציא פירות אלא דע"ה חטא של אדם בראשון ומכללה האדמה כמו וכחוב יצירה האמתה בעבודה, ועיני אכזה האדמה קצה סכותה ייצעויה וכוה ומחובת אילני סרק, ריש אילנות שטענה עליהם החלילה כייב שאין שים כח צמיחה להוציא פירות, ולעומת שטענוהו חטא של אידה כמילא יחור האדמה כיה רעמיה שאבדה ושבו אפי כבדור להעמיט אפי האילני סרק, והם יצראו

50 נמצאנו למדים שארבעה הכונות מאפיינות את האילן ומשתפפות אף לאדם השותאת התורה "כי האדם עץ השדה" מחייבת היא, ויש על האדם ללמוד מן האילן מה שגורש ממנו, הניקה מן השורשים בניגוד לבח דימנטיבה, וקופרת הקומה עם כפיפותה כנדרשו, ויצירת הצל לוקוקים לו דומשבת הניקה לזולת, כל אלו חבויים בנפש האדם פנימה, כפי שהם מצויים בכל אילן מטבע הכריאה, אלא ששונה הוא האדם מן האילן בכך שהוא בעל בחירה "יבדור" למצות את אורח כוחות.

51 ולכן בחמשה עשר בשבת שהוא זמן התחלת הניקה ממימי השנה החורשה, ון מודמים הוצעונים, והם מדימים הרוחניים, כמו שביארנו (כמאמר ל"ד) על האדם להתמנות ולמצות את כח הניקה מגשמי השנה החורשה, ולהוציא פריחה ופירות חרשים, בחובה, ובדברי החודשי הריים ועיל כפי בשבת משפיעים לאדם את מה שיקורש בכל השנה.

52 יצא מה שעלו להחלל בחמשה עשר בשבת, שיהא כפי מדינת חטא של אדם, ואם לא יחל ליקנה בנפשו שלט מתמללים שניה ורעיוס חסות האילנות כמילא כפי עולם אדם ובחמה יצטרך ר"ה שפעמים השירה משיע את האדם בוכיה חפלה שמה הטאה, וכן בענינו מתמללים אנו יצטרך עם חפלה בים כדי שיצאנו האילני סרק פרוחיהם, שיהא כפי חטא ולמה יעטרנו למכיל כעבור מה שחטא האדם כניל, והאמתו למי להו יצויה השירה יתן פרייה כמסת המשיה עשיר כמשיח.